

**ШЖҚ «МАТЕРИАЛДЫҚ ТЕХНИКАЛЫҚ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ
БАСҚАРМАСЫНЫҢ ӘКІМШІЛІК ҒИМАРАТТАРЫ ДИРЕКЦИЯСЫ» РМК**

ИНТЕГРАЦИЯЛАНҒАН МЕНЕДЖМЕНТ ЖҮЙЕСІ

**ШЖҚ «Материалдық техникалық қамтамасыз ету басқармасының
әкімшілік ғимараттары дирекциясы» РМК жұмыскерлеріне арналған
сыбайлас жемқорлыққа қарсы нұсқаулық**

Н-МТҚБ ӘҒД -02/27

Астана қаласы, 2024 жыл

ИНТЕГРАЦИЯЛАНҒАН МЕНЕДЖМЕНТ ЖҮЙЕСІ**ШЖҚ «Материалдық техникалық қамтамасыз ету басқармасының
әкімшілік ғимараттары дирекциясы» РМҚ жұмыскерлеріне арналған
сыбайлас жемқорлыққа қарсы нұсқаулық**

ШЖҚ «Материалдық - техникалық
қамтамасыз ету басқармасының әкімшілік
ғимараттары дирекциясы» РМҚ
директорының 2024 жылғы «В» наурыз
№ 41 бұйрығымен бекітілген

1. Негізгі анықтамалар мен ұғымдар

Сыбайлас жемқорлық - жауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдарға теңестірілген адамдардың, лауазымды адамдардың өздерінің лауазымдық (қызметтік) өкілеттіктерін және олармен байланысты мүмкіндіктерді жеке өзі немесе делдалдар арқылы өздері немесе үшінші тұлғалар үшін мүліктік (мүліктік емес) игіліктер мен артықшылықтарды алу немесе алу мақсатында заңсыз пайдалануы, сол сияқты осы тұлғаларға игіліктер мен артықшылықтар беру арқылы пара беру.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл - сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл субъектілерінің өз өкілеттіктері шегінде сыбайлас жемқорлықтың алдын алу, оның ішінде қоғамда сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыру, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтардың жасалуына ықпал ететін себептер мен жағдайларды анықтау және жою, сондай-ақ сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарды анықтау, жолын кесу, ашу және тергеп-тексеру, олардың салдарын жою жөніндегі қызметі.

Лауазымды адам – тұрақты, уақытша немесе арнаулы өкілеттік бойынша билік өкілінің функцияларын жүзеге асыратын не мемлекеттік органдарда, жергілікті өзін-өзі басқару органдарында, сондай-ақ Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарында ұйымдастырушылық-өкімдік немесе әкімшілік-шаруашылық функцияларды орындайтын адам;

Мүдделер қақтығысы - жауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдардың, оларға теңестірілген адамдардың, лауазымды адамдардың жеке мүдделері мен олардың қызметтік өкілеттіктері арасындағы қайшылық, бұл ретте көрсетілген адамдардың жеке мүдделері олардың қызметтік өкілеттіктерін тиісінше орындамауына әкеп соғуы мүмкін.

Параға коммерциялық сатып алу - коммерциялық немесе өзге ұйымда басқарушылық функцияларды орындайтын адамға ақшаны, бағалы қағаздарды немесе өзге де мүлікті заңсыз беру, сол сияқты оған қызметтік лауазымын пайдаланғаны үшін мүліктік сипаттағы қызметтерді заңсыз көрсету, сондай-ақ пара алушы тұлғаның мүдделері үшін қызметте жалпы қамқорлық немесе келісім беру.

Пара - функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамның не оған теңестірілген адамның немесе жауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын адамның не лауазымды адамның, сол сияқты шет мемлекеттің немесе халықаралық ұйымның лауазымды адамының жеке өзі немесе делдал арқылы пара беруші немесе ол өкілдік ететін тұлғалар пайдасына жасаған әрекеттері (әрекетсіздігі) үшін өзіне немесе басқаларға ақшаны, бағалы қағаздарды, өзге де мүлікті, мүлікке құқықтарды немесе мүліктік сипаттағы пайданы алуы, егер мұндай әрекеттер (әрекетсіздік) осы тұлғаның қызметтік өкілеттіктеріне кірсе не ол қызметтік лауазымы бойынша осындай әрекеттерге (әрекетсіздікке) ықпал ете алатын болса, сондай-ақ қоғамдық қамқорлық немесе жанашырлық үшін.

Егер лауазымды адамның туыстары мен жақындарына ақша, өзге де мүлік, материалдық қызметтер көрсету түріндегі мүліктік пайда оның келісімімен берілсе не ол бұған қарсылық білдірмеген және өзінің қызметтік өкілеттіктерін пара берушінің пайдасына пайдаланған жағдайда, лауазымды адамның әрекеті пара алу ретінде саралануға тиіс.

Қазақстан Республикасында қолданыстағы заңнамаға сәйкес пара алу мен коммерциялық сатып алу нысанасы ақшамен, бағалы қағаздармен және өзге де мүлікпен қатар өтеусіз, бірақ төлеуге жататын мүліктік сипаттағы пайда (туристік жолдамалар беру, пәтерді жөндеу, саяжай салу және т.б.) болуы мүмкін. Мүліктік сипаттағы пайда деп, атап айтқанда, берілетін мүліктің, жекешелендірілетін объектілердің құнын төмендету, жалдау төлемдерін, банктік кредиттерді пайдаланғаны үшін пайыздық мөлшерлемелерді төмендету түсініледі.

Параны қорқытып алу - пара беруші немесе ол өкілдік ететін адамдардың заңды мүдделеріне нұқсан келтіруі мүмкін әрекеттер жасау қаупінде адамның пара талап етуі не құқық қорғау мүдделері үшін зиянды салдарларды болғызбау мақсатында ол пара беруге мәжбүр болатын осындай жағдайларды қасақана жасау.

Пара алу - ең қауіпті қызметтік қылмыстардың бірі, әсіресе, егер оны бір топ адам жасаса немесе заңға сәйкес немесе заңсыз әрекеттері (әрекетсіздігі) үшін лауазымды адамның артықшылықтар мен пайда алуын қамтитын бопсалаумен бірге жүрсе.

Пара беру - лауазымды адамды заңды немесе заңсыз әрекеттерді (әрекетсіздікті) жасауға итермелеуге не берушіге, оның ішінде жалпы қамқорлық немесе қызмет бойынша ықыласпен қарау үшін қандай да бір артықшылықтар беруге, алуға бағытталған қылмыс.

Бұл параға қатысты бір қылмыстық үлгідегі екі жақты тарап, яғни параны алатын (пара алушы) және оны беретін (пара беруші) бар.

2. Сыбайлас жемқорлыққа бағытталған және коммерциялық пара алудың ықтимал жағдайлары, сондай-ақ мінез-құлық қағидалары бойынша ұсыныстар

Параға мыналар кіруі мүмкін, бірақ олармен шектелмеуі мүмкін: заттар, ақша, оның ішінде валюта, банк чектері мен бағалы қағаздар, бағалы металдар мен тастардан жасалған бұйымдар, автомобильдер, азық-түлік, бейнетехникалық құралдар, тұрмыстық техника және басқа да тауарлар, пәтерлер, саяжайлар, саяжай

үйлері, гараждар, жер учаскелері және басқа да жылжымайтын мүлік; сондай - ак емдеу, жөндеу және құрылыс жұмыстары, санаторий және туристік жолдамалар, шетелге саяхаттар, ойын-сауық және басқа да шығындарды өтеусіз немесе төмендетілген бағамен төлеу;

параның жасырын түрі: борышта немесе жоқ қарызды өтеу, бағасы төмендетілген бағамен сатып алынған тауарлар үшін төлеу, бағасы асып кеткен тауарлар сатып алу, пара алушыға, оның туыстарына, достарына жалақы төлейтін жалған еңбек шарттарын жасасу, жеңілдікті несие алу, дәрістер, мақалалар, кітаптар үшін алымдарды асыра есептеу, казинодағы оқиғасыз ұтыс, қарызды кешіру, жалдау ақысын азайту, несие бойынша пайыздық мөлшерлемелерді ұлғайту және т.б.

Мүдделер қақтығысының алдын алу немесе реттеу туралы шектеулерді, тыйым салуларды және талаптарды, жұмыс берушінің (жұмыс берушінің) өкілін сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға итермелеу мақсатындағы өтініштер туралы хабардар ету жөніндегі міндетті, сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мақсатында белгіленген өзге де міндеттерді сақтау маңызды.

Қылмыс жасауға арандату:

қызмет алуға жүгінген азаматтардың, бөлімше қызметін тексеруді жүзеге асыратын лауазымды адамдардың ықтимал қылмыс жасауға арандату болдырмау үшін:

- келушілер орналасқан қызметтік үй-жайларды және жеке заттарын (киім-кешек, портфельдер, сөмкелер және т.б.) қараусыз қалдырмауға;
- келуші кеткеннен кейін жұмыс орнында немесе жеке заттарында кез келген бөгде заттар табылған жағдайда, ешқандай дербес әрекет жасамай, дереу кәсіпорын басшылығына/жеке басшысына немесе компаенс-офицеріне хабарлау.

Параны қорқытып алу:

- пара алу және/немесе коммерциялық пара алу нысанасын қабылдаудан дайындық немесе сөзбе-сөз бас тарту ретінде қарастырылуы мүмкін асығыс мәлімдемелерге жол бермеу арқылы өте сақтықпен, сыпайылықпен, қалаусыз әрекет ету қажет;
- Сізге ұсынылған шарттарды (салықтардың мөлшерлері, тауарлардың атауы және көрсетілетін қызметтердің сипаты, параны беру мерзімдері мен тәсілдері, коммерциялық параның нысаны, мәселелерді шешу реттілігі) мұқият тыңдап, дәл есте сақтаңыз;
- пара және/немесе коммерциялық пара нысанасын беру уақыты мен орны туралы мәселені келесі сұхбатқа дейін кейінге қалдыруға және келесі кездесу үшін Сізге ыңғайлы орын ұсынуға тырысу;
- егер Сізде дыбыс жазу құрылғысы болса, пара және (немесе) коммерциялық пара алу нысанасы туралы ұсынысты (жасырын түрде) жазуға тырысыңыз;
- бұл фактіні Кәсіпорынның басшылығына/жеке басшысына немесе компаенс-офицеріне хабарлау;
- жаралап отырған қылмыс туралы жазбаша немесе ауызша хабарламамен сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі уәкілетті органға немесе 1424 байланыс орталығына хабарласуға болады.

Мүдделер қақтығысы:

- мүдделер қақтығысының кез келген мүмкіндігін мұқият қарастыру;

- мүдделер қақтығысының кез келген мүмкіндігінің туындауына жол бермеу үшін шаралар қабылдау;
- пайда болған мүдделер қақтығысы немесе оның туындау мүмкіндігі туралы Сізге хабарланған бойда тікелей басшыңызға жазбаша түрде хабарлау;
- тікелей басшымен келісу бойынша пайда болған мүдделер қақтығысын еңсеру жөнінде шаралар қабылдау;
- мүдделер қақтығысының тарапы болып табылатын қызметкердің қызметтік міндеттерін атқарудан белгіленген тәртіппен шеттетілгенге дейін қызметтік ережелерін өзгерту.

3. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі іс-шаралар

Өз қалауыңыз бойынша Сіз сондай-ақ сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі уәкілетті органға немесе 1424 байланыс орталығына ауызша немесе жазбаша өтініш бере аласыз.

Сыбайлас жемқорлық сипаттағы құқық бұзушылық туралы хабарлаудың бір нысаны анонимді өтініш. Бұл жағдайда арыз беруші анонимділікке байланысты жауап алуға сене алмаса да, қылмыс туралы анонимді өтініштің өзі, егер мұндай жолдауда дайындалып жатқан немесе жасалған қылмыстық құқық бұзушылықтар туралы мәліметтер қамтылмаған жағдайларды қоспағанда, қылмыстық істі қозғауға негіз бола алмайды.

Параны қорқытып алу жағдайда Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға хабарласып, Сізден пара талап еткен немесе коммерциялық пара алған фактісі туралы арыз жазуыңыз қажет, онда нақты көрсетілуге тиіс:

- кім (тегі, аты, әкесінің аты, лауазымы, мекеменің атауы) Сізден пара талап етіп отыр немесе Сізді пара беруге кім итермелейді;
- бопсаланатын параның (пара алуын) мөлшері мен сипаты қандай;
- Сізден қандай нақты әрекеттер (немесе әрекетсіздік) үшін пара талап етіледі немесе коммерциялық жолмен пара алынады;
- неше уақытта, қай жерде және қалай тікелей пара беру немесе коммерциялық пара беру жүзеге асырылуы керектігі.

4. Басшылардың, қызметкерлердің сыбайлас жемқорлық қылмысы үшін жауапкершілігі

Сыбайлас жемқорлықтың алдын алуға бағытталған шараларды күшейту мақсатында қарамағындағылары сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық жасаған және олардың кінәсі сотта дәлелденген басшылардың дербес жауапкершілігін білдіретін норма қарастырылған.

Тәртіптік жауапкершілік көздейді:

- ескертулер береді;

- сөгіс береді;
- қатаң сөгіс береді;
- Қазақстан Республикасының Еңбек кодексінде көзделген негіздер бойынша жұмыс берушінің бастамасы бойынша еңбек шартын бұзуды көздейді.

Басшы өзінің тікелей қарамағындағы адамға қатысты заңды күшіне енген соттың айыптау үкімі болған немесе ақталмайтын негіздер бойынша қылмыстық істі тоқтату туралы шешім қабылданған (амнистия, белсенді өкініш, тараптардың татуласуы және т.б.) жағдайда жұмыстан босату туралы арыз беруге тиіс.

Жұмыстан босату туралы арыз басшыны лауазымға тағайындаған жауапты тұлғаға беріледі. Жұмыстан босату және тәртіптік жаза қолдану туралы шешім қабылдау басшыны осы лауазымға тағайындаған адамның айрықша құқығы болып табылады. Басшының қызметінен кету туралы өтініш беру мерзімі 10 күнтізбелік күнді құрайды.

Жетекші тікелей қарамағындағы адам сыбайлас жемқорлық сипаттағы құқық бұзушылық жасаған кезде осы лауазымға тағайындалған күнінен бастап 3 ай өткеннен кейін дербес жауаптылықта болатынын ескеру қажет.

Бұл ретте, жоғарыда аталған жауаптылық Қазақстан Республикасының «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Заңына сәйкес тікелей қарамағындағы адам жасаған сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық фактісі туралы дербес хабарлаған басшылыққа қолданылмайды.

Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық фактісі туралы хабарлаған немесе сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жасауға өзге де тәсілмен жәрдемдесетін қызметкер мемлекет қорғауында болады және белгіленген тәртіппен көтермеленеді. Бұл ережелер заңға сәйкес жауаптылыққа тартылатын, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық фактісі туралы жалған ақпарат хабарлаған адамдарға қолданылмайды.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылға жәрдемдесетін қызметкер туралы ақпарат мемлекеттік құпия болып табылады және заңда белгіленген тәртіппен беріледі. Көрсетілген ақпаратты жария ету заңда белгіленген жауаптылыққа алып келеді.

КЕЛІСУ ПАРАҒЫ

№ р/с	Тегі, аты-жөні	Лауазымы	Қолы	Күні	Ескертпе
1	2	3	4	5	6
	Кенәсебе А.А.	сз бағамға	(12)		
	Әлеушімбаев Н.С.	ҰҚМББ бағамға	(12)		
	Алұралиевтің атымен Д.Ә.	ЗМБ бағамға	(12)		

